

Príhovor pápeža Františka v pobočke OSN v Nairobi

Pápež v sídle OSN v Nairobi - EPA

Vatikán 26. novembra – Významným bodom apoštolskej cesty pápeža Františka na Africkom kontinente bola návšteva pobočky OSN v Nairobi označovanej skratkou UNON, kam sa vybral popoludní po stretnutí s rehoľníkmi. Privítali ho tam generálna riaditeľka pobočky Sahle-Work Zewdeová, výkonný riaditeľ Programu OSN pre životné prostredie Achim Steiner a výkonný riaditeľ Programu OSN Habitat Joano Clos. Po podpise do čestnej knihy Svätý Otec najprv prešiel do záhrady centra, kde symbolicky zasadil strom. Vo veľkej konferenčnej sále centra potom prehovoril k prítomným.

Pné znenie príhovoru pápeža Františka v sídle pobočky OSN v Nairobi (UNON) 26. novembra 2015

Chcem sa poďakovať za milé pozvanie a za slová privítania pani Sahle-Work Zewdeovej, generálnej riaditeľky Úradu OSN v Nairobi, ako aj pánovi Achimovi Steinerovi, výkonnému riaditeľovi Programu OSN pre životné prostredie a pánovi Joanovi Closovi, výkonnému riaditeľovi OSN-Habitat. Využívam príležitosť, aby som pozdravil všetok personál a všetkých tých, ktorí spolupracujú s tu prítomnými inštitúciami.

Po ceste do tejto sály ma pozvali zasadiť strom v parku Centra OSN. Prijal som toto pozvanie k symbolickému a jednoduchému gestu, ktoré veľa znamená v mnohých kultúrach.

Zasadiť strom je na prvom mieste pozvanie pokračovať v boji proti fenoménom ako sú odlesňovanie a vytváranie púští. Pripomína nám dôležitosť chrániť a zodpovedným spôsobom spravovať tie «plúca planéty bohaté na biodiverzitu, [ako to môžeme na tomto kontinente doceniť v prípade] povodia Konga», zásadne dôležité miesta «pre celú planétu a budúcnosť ľudstva». Preto sa vždy oceňuje a povzbudzuje «angažovanosť medzinárodných organizácií a občianskych združení, ktoré zvyšujú informovanosť obyvateľstva a aj s použitím legitímnych donucovacích prostriedkov kriticky spolupracujú na tom, aby si každá vláda plnila svoju nezastupiteľnú povinnosť chrániť životné prostredie a prírodné zdroje svojej krajiny bez toho, aby sa zapredala pochybným miestnym alebo medzinárodným záujmom» (Laudato si', 38).

Sadenie stromu nás vyzýva mať aj naďalej dôveru, mať nádej a osobitne konkrétne sa angažovať za premenu všetkých situácií nespravodlivosti a úpadku, ktorými dnes trpíme.

O niekoľko dní sa v Paríži uskutoční dôležité stretnutie o klimatických zmenách, na ktorom sa bude medzinárodné zhromaždenie nanovo zaoberať touto problematikou. Bolo by smutné, a odvážim sa povedať až katastrofické, ak by osobné záujmy prevážili nad spoločným dobrom a došlo by až k manipulácii informáciami na obránenie svojich vlastných plánov.

V medzinárodnom kontexte, v ktorom sa kladie alternatíva, ktorú nemožno ignorovať, čím je buď zlepšovanie alebo ničenie životného prostredia, znamená každá podniknutá iniciatíva, malá či veľká, osobná alebo kolektívna, v záujme starostlivosti o stvorenstvo, istú cestu pre „veľkodušnú a dôstojnú kreativitu, ktorá umožňuje, aby z človeka vychádzalo to najlepšie“ (porov. Laudato si', 211).

„Klíma je spoločným dobrom všetkých; [...] klimatické zmeny sú globálnym problémom s vážnymi sociálnymi, ekonomickými, distribučnými a politickými dosahmi na životné prostredie a predstavujú pre ľudstvo jednu z hlavných aktuálnych výziev“ (Laudato si', 23-25). Odpoveď na ňu „musí zahŕňať sociálnu perspektívu, ktorá berie do úvahy základné práva tých, čo sú najviac znevýhodnení“ (Laudato si', 93) a to od momentu, keď „zneužívanie a súčasne i ničenie životného prostredia sú

spojené s nezadržateľným procesom vyradovania" (Príhovor v OSN, 25. septembra 2015).

COP21 je dôležitým krokom v procese rozvoja nového systému energetiky, ktorý by čo najmenej závisel na spaľovaní fosílnych palív, bol by zameraný na energetickú efektívnosť a ktorý by sa zakladal na používaní energie s nízkym či nulovým obsahom uhlíka. Nachádzame sa pred veľkou politickou a ekonomickou úlohou, a to nanovo stanoviť a napraviť dysfunkcie a pokrivenia aktuálneho modelu rozvoja.

Dohovor v Paríži môže dať v tomto smere jasný signál, a to za podmienky – ako som mal možnosť povedať pred generálnym zhromaždením OSN –, že sa vyvarujeme „akémukoľvek pokúšaniu upadnúť do rečnickeho nominalizmu, ktorý by mal utišujúci účinok na svedomie. Musíme sa postarať o to, aby boli naše inštitúcie skutočne efektívne" (Príhovor v OSN, 25. septembra 2015). Preto dúfam, že COP21 nakoniec dospeje ku globálnej a „transformujúcej" zhode, založenej na princípoch solidarity, spravodlivosti, rovnosti a spoluúčasti, a bude namierená na dosiahnutie troch komplexných a zároveň i vzájomne závislých cieľov: zmiernenie dopadu klimatických zmien, boj proti chudobe a rešpekt voči ľudskej dôstojnosti.

Napriek mnohým ťažkostiam sa potvrdzuje „tendencia chápať planétu ako vlasť a ľudstvo ako ľud, ktorý obýva spoločný domov" (Laudato si', 164). Nijaká krajina „nemôže konať mimo spoločnej zodpovednosti. Ak skutočne chceme pozitívnu zmenu, musíme pokorne akceptovať našu vzájomnú závislosť, t. j. našu zdravú závislosť jedni na druhých (Príhovor k ľudovým hnutiam, 9. júla 2015). Problém nastáva vtedy, keď sme presvedčení, že vzájomná závislosť je synonymom nanucovania alebo podriaďovania sa niektorých kvôli záujmom druhých. Toho najslabšieho v záujme silnejšieho.

Je potrebný úprimný a otvorený dialóg spolu so zodpovednou spoluprácou všetkých: politických predstaviteľov, vedeckých kruhov, podnikateľov i občianskej spoločnosti. Nechýbajú pozitívne príklady, ktoré nám ukazujú ako je pravá spolupráca medzi politikou, vedou a ekonomikou schopná dosiahnuť dôležité výsledky.

Jednako si ale uvedomujeme, že „ľudia, ktorí sú schopní extrémne upadnúť, sa vedia aj prekonať, znova sa rozhodnúť pre dobro a obrodiť sa" (Laudato si', 205). Toto hlboké vstúpenie si do svedomia nás vedie k nádeji, že hoci by ľudstvo postindustriálneho obdobia zostalo v pamäti ako jedno z najnezodpovednejších v dejinách, „ľudstvo na začiatku 21.

storočia vstúpi do pamäti preto, že veľkodušne zobralo na seba svoju vážnu zodpovednosť“ (porov. Laudato si', 165).

Za týmto účelom je nevyhnutné, aby ekonomika a politika vstúpili do služieb ľudu, kde „by človek, v súzvuku s prírodou, vytváral ucelený systém produkcie a distribúcie, aby tak schopnosti a požiadavky každého človeka našli svoje adekvátne vyjadrenie v sociálnej dimenzii“ (Príhovor k ľudovým hnutiam, 9. júla 2015). Nejde o utópiu ani o fantáziu. Naopak. Ide o realistickú perspektívu, ktorej východiskovým bodom je osoba a jej dôstojnosť, k čomu má všetko smerovať.

Zmenu kurzu, ktorú potrebujeme, nie je možné uskutočniť bez podstatnej zaangažovanosti v oblasti vyučovania a formácie. Nič nebude možné, pokiaľ politické a technické riešenia nebude sprevádzať edukačný proces, ktorý podnecuje k novým štýlom života. Nový štýl kultúry. To si vyžaduje formáciu, ktorej cieľom bude, aby v chlapcoch a dievčatách, ženách a mužoch, mladých a dospelých rástlo povedomie záväzku kultúry starostlivosti: starostlivosti o nás samých, o ostatných, o životné prostredie, namiesto kultúry úpadku a vyradovania: vyradovania samých seba, ostatných, životného prostredia. Podpora „vedomia spoločného pôvodu, vzájomnej príslušnosti a budúcnosti zdieľanej všetkými. Toto základné povedomie by umožnilo rozvoj nových presvedčení, nových životných postojov a štýlov. Vynára sa tak veľká kultúrna, duchovná a výchovná výzva, ktorej súčasťou budú dlhé procesy regenerácie“ (Laudato si', 202), a nastal čas, aby sme sa k nej aktívne postavili.

Existuje veľa evidentných prípadov, osobných príbehov, dopadov u tisícov ľudí, ktorých kultúra úpadku a vyradenia dohnala k uctievaniu si bôžikov zisku a konzumizmu. Musíme si dávať pozor na smutný znak „globalizácie ľahostajnosti, pod vplyvom ktorej si pomaličky ‚zvykáme‘ na utrpenie druhých, akoby to bolo niečo normálne“ (Posolstvo k Svetovému dňu výživy 2013, 16. októbra 2013, 2), alebo ešte horšie, pod vplyvom ktorej podliehame extrémnym a hanebným formám „vyradovania“ a sociálneho vyčleňovania, ako sú nové formy otroctva, obchodu s ľuďmi, nútená práca, prostitúcia, obchodovanie s ľudskými orgánmi. „Tragicky sa zvyšuje počet migrantov, ktorí utekajú pred biedou umocnenou zhoršením životného prostredia. Podľa medzinárodných konvencií sa im nepriznáva štatút utečencov a znášajú ťažobu vlastného života pozbavení akýchkoľvek ochranných noriem“ (Laudato si', 25). Je veľa životov, veľa osobných príbehov a veľa snov, ktoré stroskotávajú v našej súčasnosti. Nemôžeme voči tomu zostať indiferentní. Nemáme na to právo.

Paralelne s úpadkom životného prostredia sme už dlhý čas svedkami rýchleho procesu urbanizácie, ktorý nanešťastie často vedie k „neprimeranému a neusporiadanému rastu mnohých miest, ktoré sa [...] stali neobývateľnými [a ...] neefektívnymi“ (porov. Laudato si’, 44). Podobne existujú miesta, kde sa prehľbujú znepokojujúce symptómy tragického prerušenia spojenia medzi sociálnou integráciou a spoločnosťou, čo vedie k „nárastu násilia a vzniku nových foriem sociálnej agresivity, obchodu s narkotikami a rastúcej spotrebe drog medzi tými najmladšími, k strate identity“ (porov. Laudato si’, 46), k pocitu vykorenenia a k sociálnej anonymite (porov. Laudato si’, 149).

Chcel by som vyjadriť svoju podporu tým, čo na úrovni miestnej i medzinárodnej, pracujú na zabezpečovaní toho, aby sa proces urbanizácie zmenil na účinný prostriedok v záujme rozvoja integrácie, a nakoniec aj toho, aby sa zabezpečili dôstojné podmienky pre život všetkých, zvlášť tých, čo žijú v okrajových štvrtiach, garantujúc všetkým základné práva na pôdu, domov a prácu. Je preto nevyhnutné, aby sa podporovali tie iniciatívy urbanistického plánovania a starostlivosti o verejné priestranstvá, ktoré by v tomto smere napredovali, predpokladali by účasť miestneho obyvateľstva a snažili sa o odstraňovanie početných nerovností a hromadných prípadov mestskej chudoby, a to nielen na úrovni ekonomickej, ale aj – a to najmä – sociálnej a na úrovni životného prostredia. Budúca Konferencia Habitat-III, ktorá je naplánovaná na mesiac október 2016 v meste Quito, by mohla byť dôležitým momentom pre identifikáciu spôsobov ako čeliť týmto problémom.

Za niekoľko dní sa stane Nairobi hosťujúcim mestom 10. ministerskej konferencie Svetovej obchodnej organizácie. V roku 1967, v dobe kedy sa svet začal stávať stále viac poznačený vzájomnou závislosťou krajín a kedy sa predpovedali roky aktuálnej reality globalizácie, môj predchodca Pavol VI. sa zamýšľal nad tým, ako by sa obchodné vzťahy medzi štátmi mohli stať základným prvkom rozvoja ľudstva alebo, opačne, príčinou biedy a vylúčenia (porov. *Populorum progressio*, 56-62). Napriek uznaniu množstva odvedenej práce v tomto sektore sa zdá, že sa ešte nedospelo k medzinárodnému obchodnému systému, ktorý by bol spravodlivý a úplne v službe boja proti chudobe a vylučovaniu. Obchodné vzťahy medzi jednotlivými štátmi, ako podstatná časť vzťahov medzi národmi, môžu slúžiť tak na poškodzovanie životného prostredia, ako aj na jeho obnovu a zabezpečenie pre budúce generácie.

Vyjadrujem svoje pranie, aby závery budúcej Konferencie v Nairobi neboli len akýmsi vyvážením opačných záujmov, ale skutočnou službou v prospech starostlivosti o spoločný dom a integrálny rozvoj osôb, predovšetkým tých najopustenejších. Zvlášť sa chcem pripojiť k obavám tých mnohých organizácií, ktoré sú zaangažované v spolupráci na rozvoji a v zdravotnej starostlivosti – medzi ktorými sú rehoľné kongregácie, ktoré vypomáhajú najchudobnejším a ľuďom vylučovaným zo spoločnosti –, okolo dohovoru o duševnom vlastníctve a prístupe k liekom a základnej zdravotnej starostlivosti. Regionálne zmluvy o voľnej výmene vo veci ochrany duševného vlastníctva, zvlášť v sektore farmaceutickom a biotechnologickom, nielenže nemôžu obmedzovať moc už priznanú štátom z multilaterálnych dohovorov, ale, naopak, musia byť prostriedkom garancie minimálnej starostlivosti a prístupu k základnej starostlivosti pre všetkých. Multilaterálne rozhovory musia z druhej strany dať najchudobnejším krajinám čas, flexibilitu a nevyhnutné výnimky pre usporiadané a netraumatizujúce prispôsobenie sa obchodným pravidlám. Vzájomná závislosť a integrácia ekonomík nescie so sebou prinášať nijakú ujmu zdravotníckym systémom a existujúcim systémom sociálnej ochrany; naopak, musia podporovať ich vytváranie a fungovanie. Niektoré témy zdravotníctva, ako je eliminácia malárie a tuberkulózy, liečba tzv. osihotených chorôb a zanedbané sektory tropickej medicíny si vyžadujú prioritnú politickú pozornosť, nad akýkoľvek iný záujem obchodu či politiky.

Afrika ponúka svetu nádheru a prírodné bohatstvo, ktoré nás vedie k chvále Stvoriteľa. Toto africké dedičstvo a dedičstvo celého ľudstva trpí ustavičným rizikom ničenia spôsobovaného egoizmom ľudí každého druhu a zneužívaním situácie chudoby a vylučovania.

V kontexte ekonomických vzťahov medzi štátmi a národmi nemožno obísť a nehovoriť o nedovolenom obchodovaní, ktoré narastá v kontexte chudoby a ktoré živí chudobu a samotný fakt vylučovania. Nelegálny obchod s diamantmi a drahými kameňmi, drahými kovmi alebo tovaru inej strategickej hodnoty, stavebného dreva a biologického materiálu i produktov živočíšneho pôvodu, ako je prípad obchodovania so slonovinou s následným vyhubením slonov, živí politickú nestabilitu, organizovanú kriminalitu a terorizmus. Aj táto situácia je výkrikom ľudí a zeme, ktoré treba, aby bol počutý medzinárodnou komunitou.

Pri mojej nedávnej návšteve sídla OSN v New Yorku som mohol vyjadriť svoje pranie a nádej, aby sa činnosť OSN a všetkých multilaterálnych

procesov mohli stať „zárukou bezpečnej a šťastnej budúcnosti pre nastávajúce generácie. Takým bude ak predstavitelia štátov budú schopní odložiť nabok čiastkové záujmy a ideológie a budú sa úprimne snažiť o službu pre spoločné dobro“ (Príhovor v OSN, 25. septembra 2015).

Opätovne obnovujem úsilie katolíckej komunity, a tiež moje vlastné, pokračovať v modlitbe a zaangažovanosti na spolupráci, aby ovocie z regionálnej spolupráce, ktoré je dnes vyjadrené vo vnútri Africkej únie a v mnohých afrických dohovoroch o obchode, spolupráci a rozvoji, mohlo byť žité naplno, stále si uvedomujúc spoločné dobro detí tejto zeme.

Požehnanie Najvyššieho nech je s vami všetkými, s každým jedným z vás i s vašimi národmi. Ďakujem.

(Preklad: Slovenská redakcia VR)